

УДК 930.25(477):323.28(477.83)
DOI: 10.24919/2312-2595.3/45.203970

Василь ЛЬНИЦЬКИЙ

доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри історії України, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, вул. Івана Франка, 24, м. Дрогобич, Україна, індекс 82100; доцент кафедри мобілізаційної, організаційно-штатної, кадрової роботи та оборонного планування, Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, вул. Героїв Майдану, 32, м. Львів, Україна, індекс 79026 (vilnickiy@gmail.com)

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-4969-052X>

ResearcherID: <http://www.researcherid.com/rid/H-4431-2017>

ScopusID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57203399830>

Роман МИХАЦЬ

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри народних музичних інструментів та вокалу, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, вул. Івана Франка, 24, м. Дрогобич, Україна, індекс 82100 (romanmuhats@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5111-4188>

Бібліографічний опис статті: Льницький, В., & Михаць, Р. (2020). Невідомий документ про порушення соціалістичної законності при утвердженні радянської адміністрації на західноукраїнських землях. *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія Історія*, 3/45, 186–203. doi: <https://doi.org/10.24919/2312-2595.3/45.203970>.

**НЕВІДОМИЙ ДОКУМЕНТ
ПРО ПОРУШЕННЯ СОЦІАЛІСТИЧНОЇ ЗАКОННОСТІ
ПРИ УТВЕРДЖЕННІ РАДЯНСЬКОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
НА ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ**

Анотація. Мета статті – опублікувати і проаналізувати довідку про надзвичайні події та аморальні прояви у частинах Львівського воєнного округу (листопад 1945 р.) як джерело до

© Василь Льницький, Роман Михаць, 2020

Проблеми гуманітарних наук. Серія Історія. Випуск 3/45 (2020)

історії вивчення особливостей радянізації західноукраїнського регіону, так і до комплексного вивчення питання порушення соціалістичної законності на вказаних теренах. **Методологія дослідження** – принципи науковості, об'єктивності, історизму, методи зовнішньої та внутрішньої критики джерел. **Наукова новизна** полягає у тому, що вперше вводиться до наукового обігу довідка про надзвичайні події та аморальні прояви у частинах Львівського воєнного округу (листопад 1945 р.) та здійснюється її аналіз. **Висновки.** Публікована нами довідка про надзвичайні події й аморальні прояви у частинах Львівського воєнного округу (листопад 1945 р.) (ГДА СБУ, ф. 71: акти передачі архівних документальних матеріалів УКДБ у Львівській області в архів (1939–1991 рр.), опис 4, справа 8, аркуші 162–165зв.) є важливим джерелом як до історії вивчення особливостей радянізації західноукраїнського регіону, так і до комплексного вивчення питання порушення соціалістичної законності на вказаних теренах. За інформаційним потенціалом публікований документ достатньо великий. Він показує різноманітні порушення упродовж листопада 1945 р. військовослужбовцями частин Львівського воєнного округу. З документа видно, що відсутність дисципліни стала одним із елементів, який породжував злочинність. У військових частинах витворилася ситуація повного беззаконня, тотальних порушень, які вчиняли як звичайні рядові працівники, так і керівники відділів. Більшість злочинів вчинялися у стані сильного алкогольного сп'яніння. Зокрема, незаконні затримання і ув'язнення, пограбування, зґвалтування, вбивства. До цього документа увійшов такий цікавий факт: 31 жовтня чотири військовослужбовці 112 стрілкової дивізії у с. Костянтинівка Сарненського району Рівненської області займалися мародерством, а коли місцеві мешканці намагалися затримати їх, вони почали видавати себе за бандерівців.

Ключові слова: Західна Україна; соціалістична законність; репресивно-каральні органи.

Vasyl ILNYTSKYI

PhD hab. (History), Associate Professor, Head of the Department of History of Ukraine, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, 24 Ivan Franko Str., Drohobych, Ukraine, postal code 82100; Associate Professor, Department of Mobilization, Organizational, Staffing, Human Resources and Defense Planning, National Academy of Land Forces named after Petro Sahaidachnyi, 32 Heroes of Maidan Str., Lviv, Ukraine, postal code 79026 (vilnickiy@gmail.com)

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-4969-052X>

ResearcherID: <http://www.researcherid.com/rid/H-4431-2017>

ScopusID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57203399830>

Roman MYKHATS

PhD (Education), Associate Professor, Department of Folk Musical Instruments and Vocal, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, 24 Ivana Franka Str., Drohobych, Ukraine, postal code 82100 (romannuhats@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5111-4188>

To cite this article: Ilnytskyi, V., & Mykhats, R. (2020). Nevidomyi dokument pro porushennia sotsialistychnoi zakonnosti pry utverdzhenni radianskoi administratsii na zakhidnoukrainskykh zemliakh [The Unknown Document on the Violation of Socialist Law at the Approval of the Soviet Administration in the Western Ukraine]. *Problemy humanitarnykh nauk: zbirnyk naukovykh prats Drohobyt'skoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriiia Istoriiia – Problems of Humanities. History Series: a collection of scientific articles of the Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, 3/45*, 186–203. doi: <https://doi.org/10.24919/2312-2595.3/45.203970> [in Ukrainian].

THE UNKNOWN DOCUMENT ON THE VIOLATION OF SOCIALIST LAW AT THE APPROVAL OF THE SOVIET ADMINISTRATION IN THE WESTERN UKRAINE

Summary. *The purpose of the article is to publish and analyze the information about the extraordinary events and immoral manifestations in the parts of Lviv military district (November 1945) as a source to the history of studying of Sovietisation peculiarities of the Western Ukrainian region, and to a comprehensive study of the issue of the violation of socialist legitimacy in these areas. **Research methodology** – the principles of scientificity, objectivity, historicism, methods of external and internal criticism of sources. **The scientific novelty** is that it was the first time when the information about extraordinary events and immoral manifestations in the parts of Lviv Military District (November 1945) and its analysis is introduced in scientific circulation. **Conclusions.** *The published information about extraordinary events and immoral manifestations in the parts of Lviv Military District (November 1945) (State Security Service of Ukraine, f. 71: the acts of transfer**

of archival documentary materials of the KGB in Lviv region to the archive (1939–1991), des. 4, case 8, pp. 162–165) is an important source as to the history of studying of the features of the Sovietisation of the Western Ukrainian region and to a comprehensive study of the violation of socialist legitimacy on the above mentioned territory. According to the information potential, the published document is quite large. It shows the variety of violations throughout November 1945 by servicemen of the parts of Lviv military district. The document shows that lack of discipline became one of the elements that gave rise to crime. It was created the situation of complete lawlessness, total violation in military units, which was done by both ordinary employees and the heads of departments. The majority of crimes were committed in a state of heavy alcohol intoxication. In particular, illegal detention and imprisonment, robberies, rapes, murders. An interesting fact is included in this document – on October 31, four soldiers of 112 Rifle Division in the village Konstantynivka, Sarny district of Rivne region were engaged in looting, and when local residents tried to detain them, they began to impersonate themselves as banderivtsi.

Keywords: *Western Ukraine; socialist legality; repressive and punitive authorities.*

Постановка проблеми. Утвердження радянської адміністрації на західноукраїнських землях у післявоєнний період відбувалося в умовах жорсткого протистояння із українським визвольним рухом. Основна ставка була зроблена на силовий варіант розв’язання питання. Для цього сформований розгалужений репресивно-каральний апарат (подекуди приїжджали уже сформовані органи) із представників немісцевого населення, який однозначно сприймався мешканцями Західної України як інструмент окупації. Відтак офіційне радянське керівництво постійно відчувало неприязне ставлення західноукраїнців. Важливо наголосити, що така ситуація була спричинена жорстокою поведінкою окремих представників офіційної влади.

Аналіз основних досліджень. Після здобуття незалежності України історики отримали змогу висвітлювати питання, на яких стояло суворе табу. Саме до такого належить і проблема порушень соціалістичної законності при утвердженні радянської адміністрації у Західній Україні. Сприяло цьому процесу й відкриття доступу до архівних фондів України та зняття грифів «совершенно секретно» із цілої низки фондів та справ. Уперше це

питання «мовою документів» порушили І. Білас (1994а, 1994b) та В. Сергійчук (1996, 2005, 2006). У своїх археографічних дослідженнях учені ввели до наукового обігу значну кількість невідомих джерел, які показували масштаби порушень соціалістичної законності. Це ж питання висвітлювалося в узагальнювальних працях дослідників історії українського визвольного руху Д. Веденєєва та Г. Биструхіна (2007), В. Ільницького (2016), А. Кентія (1999), Ю. Киричука (2003), С. Макарчука (2004), І. Патриляка (2012), А. Русначенка (2002). Однак комплексне дослідження причин, форм і масштабів цього явища у Західній Україні відсутнє. При цьому залишається значна кількість досі невідомих документів про кричущі факти порушень соціалістичної законності, введення, яких до наукового обігу уможливить підготувати цілісне дослідження.

Мета статті – опублікувати і проаналізувати довідку про надзвичайні події та аморальні прояви у частинах Львівського воєнного округу (листопад 1945 р.) як джерело до історії вивчення особливостей радянзації західноукраїнського регіону, так і до комплексного вивчення питання порушення соціалістичної законності на вказаних теренах.

Виклад основного матеріалу. Під поняття порушення «соціалістичної законності» підпадали такі порушення: пограбування, незаконні затримання, фальсифікації кримінальних справ, катування, самовільні розстріли, звалтування і т. д. Дослідник українського визвольного руху В. Сергійчук вважає, що на окремих етапах боротьби з українським національно-визвольним рухом радянський режим не звертав уваги на ці види злочинів, навіть більше, заохочував їх. Уже 20 червня 1945 р. нарком внутрішніх справ УРСР В. Рясний за результатами перевірки діяльності органів УМВС у Дрогобицькій області повідомляв: «У ряді райвідділів УМВС викриті серйозні недоврахування агентури в оперативній роботі, виявлені факти грубого порушення радянської законності, п'янства і морального розладу окремих оперативних працівників» (Білас, 1994а, с. 268). До числа умов, що сприяли скоєнню працівниками каральних органів зловживань та злочинів, необхідно віднести не тільки відсутність контролю з боку керівництва і начальників, а й неефективне здійснення прокурорського нагляду за їхньою діяльністю, а в більшості випадків – повну

його відсутність. Нерідко працівників, звільнених з органів прокуратури у східних областях УРСР та інших республіках за систематичні порушення законів, направляли на роботу до західних областей. Це призводило до повного беззаконня, свавілля, яке творилося у західноукраїнському регіоні (Сергійчук, 1996, с. 14). Наприклад, 26 червня 1944 р. на посаду помічника прокурора Чернівецької області було призначено тричі судимого громадянина, до того ж, два останніх покарання на момент призначення він не відбув (Білас, 1994а, с. 268).

Унаслідок такого вмілого добору спеціалістів в органах прокуратури західних областей створилася обстановка справжньої антизаконності. До речі, сам наглядовий орган – прокуратура – не відзначалася якісною відмінністю від органів МВС і МДБ. У жовтні 1946 р. за зловживання службовим становищем і систематичне привласнювання майна, вилученого в арештованих громадян, був усунений з посади прокурор Дрогобицької області (Білас, 1994а, с. 268). А голова Військового трибуналу Петров відверто порушував «соцзаконність» навіть проти колишніх працівників МВС, вибиваючи з них покази (під час судових засідань вони зізналися, що свідчення від них отримували через тортури) (ГДА СБУ, ф. 2-н, оп. 90, спр. 49, арк. 32). Серйозною причиною беззаконня з боку представників окупаційної влади було те, що вони відчували повну безкарність за свої злочини.

Саме керівництво радянських силових органів змушене було визнати, що постійно збільшувалася кількість випадків порушення соціалістичної законності. Воно набрало значних масштабів, і щоб хоч якось усунути ганебне явище, пропонувалося кваліфікувати такі проступки, як військові злочини (ГДА СБУ, ф. 17, оп. 24, спр. 7, арк. 59). Проте відносно суворі заходи не давали відчутного результату.

Серйозною причиною беззаконня з боку представників силових структур була кругова порука, а відповідно те, що особливі інспекції НКВС і НКДБ спеціально затягували із розслідуванням справ працівників, які вчинили злочин, безкарність (або не співмірність покарання щодо вчиненого злочину). Так, особливою інспекцією УНКВС Дрогобицької області 25 квітня 1945 р. не було закінчено слідство на співробітника Славського РВ НКВС Ухалкіна, хоча злочин ним був скоєний 30 грудня 1944 р. (у

нетверезому стані, вийшовши з приміщення РВ НКВС, відкрив хаотичну стрільбу і вбив дружину бійця ВБ, яка йшла у приміщення НКВС до свого чоловіка. Начальник РВ НКВС замість того, щоб вжити заходи до Ухалкіна, заарештував бійця Борисова і вилучив у нього все майно, частину якого присвоїли співробітники РВ НКВС) (Сергійчук, 1996, с. 300; ДАЛО, ф. 5001, оп. 6, спр. 46, арк. 49).

Загалом, у проблемі порушення соціалістичної законності можна виокремити декілька напрямів: незаконні затримання і утримання під вартою, використання заборонених методів ведення слідства, самовільні розстріли та вбивства, пограбування, вилучення і присвоєння майна, ганебні поведження, побиття, гвалтування, хабарництво, перестрілки між працівниками репресивно-каральної системи, поранення, тортури тощо.

Висновки. Отже, причинами порушення соціалістичної законності стали безкарність, всездозволеність, низький рівень дисципліни, постійне зловживання алкоголем, низькі моральні, освітні, професійні рівні кадрів та матеріальне забезпечення, відсутність контролю за порушеннями. Облпрокуратура, як правило, повідомляла вищі органи тільки про надзвичайні події, залишаючи в стороні випадки нібито незначних порушень, а вони, по суті, були серйозними. Тобто значна частина порушень просто не реєструвалися, а відповідно розслідування по них не велося (ДАЛО, ф. 5001, оп. 6, спр. 46, арк. 157). При цьому формальні засудження і покарання були радше вимушеним кроком, щоб, по-перше, хоч якось вгамонити морально деградований контингент працівників, по-друге, зупинити дискредитацію в очах населення всієї радянської адміністрації, яка і так не користувалася підтримкою місцевих, більше того, ставала ненависною (через загарбницьку поведінку) для усіх мешканців регіону.

Публікована нами довідка про надзвичайні події та аморальні прояви у частинах Львівського воєнного округу (листопад 1945 р.) (ГДА СБУ, ф. 71: акти передачі архівних документальних матеріалів УКДБ у Львівській області в архів (1939–1991 рр.), оп. 4, спр. 8, арк. 162–165зв.) є важливим джерелом як до історії вивчення особливостей радянзації західноукраїнського регіону, так і до комплексного вивчення питання порушення соціалістичної законності на вказаних теренах. За інформаційним потен-

ціалом публікований документ достатньо великий. Він показує різноманітні порушення впродовж листопада 1945 р. військово-службовцями частин Львівського воєнного округу. З документа видно, що відсутність дисципліни стала одним із елементів, який породжував злочинність. У військових частинах витворилася ситуація повного беззаконня, тотальних порушень, які вчиняли як звичайні рядові працівники, так і керівники відділів. Більшість злочинів вчинялися у стані сильного алкогольного сп'яніння. Зокрема, незаконні затримання і ув'язнення, пограбування, звалтування, вбивства. До цього документа увійшов цікавий факт: 31 жовтня чотири військовослужбовці 112 стрілкової дивізії у с. Костянтинівка Сарненського району Рівненської області займалися мародерством, а коли місцеві мешканці намагалися затримати їх, вони почали видавати себе за бандерівців.

У виданні максимально збережено лексику, авторські та редакторські особливості джерел. Без змін подано власні та географічні назви. виправленню підлягали лише найбільш очевидні граматичні огріхи. Кожен документ супроводжується легендою, в якій зазначено місце зберігання документа (назва архіву, номер фонду, опису, справи, аркушів).

Джерела та література

- Білас, І.** (1994а). *Репресивно-каральна система в Україні 1917–1953: суспільно-політичний та історико-правовий аналіз* (Книга перша). Київ: Либідь: Військо України.
- Білас, І.** (1994б). *Репресивно-каральна система в Україні 1917–1953: суспільно-політичний та історико-правовий аналіз* (Книга друга). Київ: Либідь: Військо України.
- Веденєєв, Д.В., & Биструхін, Г.С.** (2007). *Двобій без компромісів. Протиборство спецдірозділів ОУН та радянських сил спецоперацій. 1945–1980-ті роки*. Київ: К.І.С.
- ГДА СБУ – Галузевий державний архів Служби безпеки України.
- ДАЛО – Державний архів Львівської області.
- Гльницький, В.** (2016). *Карпатський край ОУН в українському визвольному русі (1945–1954)*. Дрогобич: Посвіт.
- Кентій, А.** (1999). *Нарис боротьби ОУН–УПА в Україні (1946–1956 рр.)*. Київ: Інститут історії України НАН України.
- Киричук, Ю.** (2003). *Український національний рух 40–50-х років ХХ століття: ідеологія та практика*. Львів: Добра справа.

- Макарчук, С.** (2004). Радянські методи боротьби з ОУН і УПА. 1944–1945 рр. *Українська Повстанська Армія у боротьбі проти тоталітарних режимів* (с. 210–223). Львів.
- Патриляк, І.** (2012). «Встань і борись! Слухай і вір...»: українське націоналістичне підпілля та повстанський рух (1939–1960 рр.). Львів: Часопис.
- Русначенко, А.** (2002). *Народ збурений: Національно-визвольний рух в Україні й національні рухи опору в Білорусії, Литві, Латвії, Естонії у 1940–50-х роках*. Київ: Університетське видавництво «Пульсари».
- Сергійчук, В.** (1996). *ОУН-УПА в роки війни. Нові документи і матеріали*. Київ: Дніпро.
- Сергійчук, В.** (2006). *Тавруючи визвольний прапор. Діяльність агентури та спецбойовок НКВС-НКДБ під виглядом ОУН-УПА*. Київ: ПП Сергійчук М.І.
- Сергійчук, В.** (2005). *Український здви́г: Прикарпаття. 1939–1955 рр.* Київ: Українська Видавнича Спілка.

References

- Bilas, I.** (1994a). *Represyвно-karalna systema v Ukraini 1917–1953: suspilno-politychnyi ta istoryko-pravovyi analiz [The repressive system in Ukraine in 1917–1953: Socio-political and historical-legal analysis]*. (Vol. 1). Kyiv: Lybid: Viisko Ukrainy [in Ukrainian].
- Bilas, I.** (1994b). *Represyвно-karalna systema v Ukraini 1917–1953: suspilno-politychnyi ta istoryko-pravovyi analiz [The repressive system in Ukraine in 1917–1953: Socio-political and historical-legal analysis]*. (Vol. 2). Kyiv: Lybid: Viisko Ukrainy [in Ukrainian].
- Viedienieiev, D.V., & Bystrukhin, H.S.** (2007). *Dvobii bez kompromisiv. Protyborstvo spetspidrozdiliv OUN ta radianskykh syl spetsoperatsii. 1945–1980-ti roky [An Uncompromising Combat. The Opposition of Special Subdivisions of OUN with Soviet Special Operations Forces. 1945–1980]*. Kyiv: K.I.S. [in Ukrainian].
- HDA SBU – Haluzeyvi derzhavnyi arkhiv Sluzhby bezpeky Ukrainy [Sectoral State Archive of Security Service of Ukraine] [in Ukrainian].
- DALO – Derzhavnyi arkhiv Lvivskoi oblasti [State archive of Lviv] [in Ukrainian].
- Ільницький, В.** (2016). *Karpatskyi krai OUN v ukrainskomu vyzvolnomu rusi (1945–1954) [The OUN Carpathian region in ukrainian liberation movement (1945–1954)]*. Drohobych: Posvit [in Ukrainian].
- Kentii, A.** (1999). *Narys borotby OUN–UPA v Ukraini (1946–1956 rr.) [An outline of the struggle of OUN-UPA in Ukraine (1946–1956)]*. Kyiv: Instytut istorii Ukrainy NAN Ukrainy [in Ukrainian].

- Kyrychuk, Yu.** (2003). *Ukrainskyi natsionalnyi rukh 40–50-kh rokiv XX stolittia: ideolohiia ta praktyka [Ukrainian Nationalist Movement of 1940s – 1950s: Ideology and Practice]*. Lviv: Dobra sprava [in Ukrainian].
- Makarchuk, S.** (2004). Radianski metody borotby z OUN i UPA. 1944–1945 rr. [Soviet methods of combating the OUN and the UPA. 1944–1945]. *Ukrainska Povstanska Armiia u borotbi proty totalitarnykh rezhymiv* (pp. 210–223). Lviv [in Ukrainian].
- Patryliak, I.** (2012). «*Vstan i borys! Slukhai i vir...*»: ukrainske natsionalistychne pidpillia ta povstanskyi rukh (1939–1960 rr.) [«*Stand up and fight! Listen and believe...*»: the Ukrainian nationalist underground and insurgent movement (1939–1960)]. Lviv: Chasopys [in Ukrainian].
- Rusnachenko, A.** (2002). *Narod zburenyi: Natsionalno-vyzvolnyi rukh v Ukraini y natsionalni rukhy oporu v Bilorusii, Lytvi, Latvii, Estonii u 1940–50-kh rokakh [The Revolted People: National liberation movement in Ukraine and national resistance movements in Belarus', Lithuania, Latvia, and Estonia in the 1940s – 1950s]*. Kyiv: Universytetske vydavnytstvo «Pulsary» [in Ukrainian].
- Serhiichuk, V.** (1996). *OUN-UPA v roky viiny. Novi dokumenty i materialy [OUN-UPA during the war. New documents and materials]*. Kyiv: Dnipro [in Ukrainian].
- Serhiichuk, V.** (2006). *Tavruiuchy vyzvolnyi prapor. Diialnist ahentury ta spetsboivok NKVS-NKDB pid vyhliadom OUN-UPA [Branding the liberation flag. Activities of agents and special combatants of NKVD-NKDB under the guise of OUN-UPA]*. Kyiv: PP Serhiichuk M.I. [in Ukrainian].
- Serhiichuk, V.** (2005). *Ukrainskyi zdvyh: Prykarpattia. 1939–1955 rr. [The Ukrainian revolt: Sub-Carpathia. 1939–1955 rr.]*. Kyiv: Ukrainska Vydavnycha Spilka [in Ukrainian].

Документ

**Довідка про надзвичайні події та аморальні прояви
у частинах Львівського воєнного округу (листопад 1945 р.)**

Совершенно секретно.

КОМАНДУЮЩЕМУ ВОЙСКАМИ ЛЬВОВСКОГО
ВОЕННОГО ОКРУГА
ГЕНЕРАЛ-ПОЛКОВНИКУ
товарищу ПОПОВУ

ЧЛЕНУ ВОЕННОГО СОВЕТА ЛЬВОВСКОГО ВОЕННОГО
ОКРУГА
ГЕНЕРАЛ-МАЙОРУ
товарищу БАТРАКОВУ

СПРАВКА

о чрезвычайных происшествиях и аморальных явлениях в частях
Львовского Военного Округа.

За ноябрь месяц 1945 года среди военнослужащих 13, 52 и 14
Воздушной Армии, по неполным данным, зарегистрировано 194 таких
случаев.

По характеру они распределяются:

1. Убийств и ранений – 87
2. Грабежей, краж и насилий..... – 20
3. Хулиганств..... – 16
4. Дезертирств..... – 36
5. Членовредительств..... – 1
6. Самоубийств..... – 1
7. Катастроф..... – 6
8. Утеря и хищение оружия..... – 6
9. Прочие преступления..... – 21

Наиболее характерными фактами чрезвычайных происшествий
являются:

6 ноября 1945 года на ст. Горохов Ковельской ж. д. бойцы части
02808 в количестве 17 человек под командой мл. лейтенанта ХАКАМОВА
Абдула Гадзияновича, вооруженные винтовками и автоматами, напали
на фельдъегерей Берестечковского пункта спецсвязи – ФЕДОТОВА и
КАЛИЦКИХ.

Избив последних, грабители сняли с них верхнюю одежду и забрали
личное оружие – один автомат и два револьвера системы «НАГАН». В

момент избиения ФЕДОТОВА прикладом автомата, произошел произвольный выстрел, которым убит мл. лейтенант ХАКАМОВ.

6 ноября с. г. командир роты 527 СП 118 СД 13 Армии капитан МАКСИМОВ Анатолий Митрофанович, 1923 года рождения, русский, кандидат в члены ВКП/б/, будучи в нетрезвом виде, зашел в поселок Новая Рудня гор. Житомира к знакомой гражданке МИХАЙЛОВОЙ, где устроил дебош и пытался ее застрелить, но был обезоружен.

8 ноября МАКСИМОВ снова посетил МИХАЙЛОВУ вместе с двумя офицерами – командир пулеметной роты того же полка капитан ЗИНАТУЛИН Гаян Зинатович, 1921 года рождения, татарин, член ВКП/б/, и командир взвода Управления КОВАЛЕНКО Николай Терентьевич, 1923 года рождения, русский, член ВКП/б/, который, подойдя к дому, начал бить в дверь, а затем приказал стрелять. Все трое открыли стрельбу из пистолетов в окна и дверь, в результате чего МИХАЙЛОВА тяжело ранена. Возвращаясь от МИХАЙЛОВОЙ, КОВАЛЕНКО пытался отстать, за что МАКСИМОВЫМ был убит выстрелом из пистолета. Труп КОВАЛЕНКО МАКСИМОВ и ЗИНАТУЛИН бросили в реку.

МАКСИМОВ и ЗИНАТУЛИН арестованы, ведется следствие.

2 ноября 1945 года офицеры 714 СП 395 СД младшие лейтенанты: УМУЕВ Азис Мамедович, 1922 года рождения, азербайджанец, кандидат в члены ВКП/б/, ЛЕБЕДЕВ Владимир Васильевич, 1925 года рождения, русский, член ВЛКСМ и СМИРНОВ Виктор Иванович, 1923 года рождения, русский, беспартийный, будучи в нетрезвом состоянии, пошли на рынок продавать личные вещи. Продав вещи неизвестному гражданину, УМУЕВ пригласил его в пивную, а после получения отрицательного ответа, выстрелом из пистолета ранил купившего вещи, а затем и второго гражданина, который пытался его обезоружить. На приказание Военного коменданта гор. Владимир-Волынска следовать в комендатуру, УМУЕВ открыл стрельбу и бросился бежать.

УМУЕВ, ЛЕБЕДЕВ и СМИРНОВ задержаны. Следствие ведет Военный Прокурор.

9 ноября 1945 года военнослужащие батальона связи 118 стр. дивизии ТЕТЕРКИН Василий Васильевич, 1925 года рождения, русский, член ВЛКСМ, АНИСИМОВ Дмитрий Ефремович, 1925 года рождения, русский, член ВЛКСМ и КАЗОРИН Федор Мартынович, 1918 года рождения, русский, член ВЛКСМ, на окраине города Житомир ограбили начальника дорожного отдела Житомирского Управления ж. д. – инженера ЗЕБРА, а затем нанесли ему несколько ножевых ран. Отойдя от места преступления и заметив, что ЗЕБРА жив и намеривается скрыться, преступники возвратились к нему и застрелили.

ТЕТЕРКИН, АНИСИМОВ и КАЗОРИН арестованы, ведется следствие.

В ночь с 8 на 9 ноября с. г. в с. Мизоч находилась группа бойцов 689 ИПТАП, 13 Армии. Из числа указанной группы трое военнослужащих, будучи в нетрезвом состоянии, учинили стрельбу в результате которой убит работник милиции и потребсоюза.

21 ноября с. г. начальник штаба Отд. зенитного дивизиона 280 СД ст. лейтенант ИЛЯШЕНКО, будучи пьяным, в 22 часа с группой автоматчиков в количестве 5 человек пришли в РО НКГБ, взломали дверь, обезоружили дежурного ВАСЕЙКО и пытались арестовать и посадить его в камеру. Затем узнал адрес оперуполномоченного МАНЧЕНКО, всю ночь искал его квартиру с целью арестовать последнего.

6 ноября с. г. командир взвода разведки 747 СП 172 СД мл. лейтенант МАСПИХИН М.И. взял с собой красноармейца ЛИТВИНЕНКО, самовольно выехали на ст. Чеповичи, где пьянствовали, и, будучи в нетрезвом виде, под силой оружия грабили мирное население.

МАСПИХИН арестован Военной Прокуратурой 27 СК.

22 ноября с. г. красноармеец 840 артполка 280 СД – ИГНАТОВ В.Ф., 1924 года рождения, уроженец Калининской области, образование 9 классов, член ВКП/б/, будучи на заготовке леса в городе Ноцеев Волынской области, пьянствовал у местного жителя БОНДАРЧУК, а затем с последним пошли на охоту, где ИГНАТОВ убил БОНДАРЧУК, снял с него одежду и променял на самогон.

ИГНАТОВ арестован.

В ночь с 11 на 12 ноября с. г., рядовой 342 ГСП 121 ГСД ТИМОФЕЕВ В.М., 1926 года рождения, уроженец Станиславской области, украинец, будучи пьяным, зарезал ножом демобилизованного бойца.

ТИМОФЕЕВ арестован командованием на 10 суток. Материал направлен Военному прокурору 27 СК.

Мл. лейтенант 342 ГСП 121 ГСД – ПИВОВАРОВ Г.А., 1926 года рождения, уроженец гор. Есаятуки, 9 ноября 1945 года в столовой полка из пистолета открыл стрельбу. Со стороны командования к ПИВОВАРОВУ никаких мер принято не было.

22 ноября с. г. ПИВОВАРОВ, будучи в нетрезвом виде в ДКА дивизии, избил жену майора ПОДЛАНКИНА за отказ идти с ним гулять. Присутствовавшие при этом офицеры – капитан ЛЕВИН и лейтенант СЕЛЕЗНЕВ – призвали к порядку ПИВОВАРОВА, но последний вынул пистолет и ранил ЛЕВИНА и присутствовавшего лейтенанта ХОДИНА.

Мл. лейтенанты ПАВЛОВ и ОБОРКИН пытался обезоружить ПИВОВАРОВА, но последний, продолжая стрелять, не подпускал их к

себе, тогда ПАВЛОВ выстрелом из пистолета тяжело ранил ПИВОВАРОВА, который впоследствии умер.

В ночь на 18 ноября с. г. группа военнослужащих 111 СД – рядовые ШИНКАРЕВ М.М., 1916 года рождения, русский, беспартийный, ГОЛОВЧЕНКО В.Ф., 1926 года рождения, украинец, член ВЛКСМ, ЛУКЪЯНОВ Н.А., 1924 года рождения, русский, беспартийный, МОНЬШКИН Н.Д., 1926 года рождения, русский член ВЛКСМ, прибыв в село Озеро Киверского района для заготовки продуктов, занялись грабежом местного населения и убили одного местного жителя, пытавшегося приостановить грабежи.

ШИНКАРЕВ, ГОЛОВЧЕНКО, ЛУКЪЯНОВ и МОНЬШКИН арестованы.

7 ноября 1945 года Начальник АХО Управления 289 ШАД лейтенант а/с ЧЕБОТАРЬ устроил у себя на квартире пьянку, на которую были приглашены демобилизованная ЛУНИНА, мл. лейтенант РЕВИН, лейтенант ПОНОМАРЕНКО. Во время распития спиртных напитков, ЧЕВОТАРЬ и РЕВИН поссорились на почве ревности к ЛУНИНОЙ. РЕВИН выстрелом из пистолета в упор убил лейтенанта ЧЕБОТАРЬ.

Военным Трибуналом РЕВИН осуждения на 10 лет.

21 ноября 1945 года рядовые 492 БАО 76 РАВ – ЛУКАШУК Г.Ф., ВЛАСЮК, КАМИЛЮК, ВАСИНЮК, КУТМЕРЕЦ, ГЕРАСИМЕНКО, по национальности украинцы, уроженцы Волынской области, работая на аэродроме, бросили работу и уехали в деревню Каменные Броды, где занялись грабежом местных граждан.

4 ноября с. г. командир батареи 369 отд. танкового батальона ст. лейтенант ЗИНЧЕНКО, 1912 года рождения, член ВКП/б/, в селе Соколово Красноармейского района Житомирской области, будучи пьяным, пытался изнасиловать гражданку КОРНЕЙЧУК, при этом ее избил.

В этом же селе ЗИНЧЕНКО выстрелом из пистолета убил гражданина ГРИПАН и избил его жену за то, что они стали в защиту КОРНЕЙЧУК.

ЗИНЧЕНКО арестован. Ведется следствие.

31 октября с. г. сержант 468 стр. полка 111 стр. бригады КАЛЕНЕНОВ, 1916 года рождения, в селе Подбирцы, будучи пьяным, встретил гражданина ЦУПА, демобилизованного из Красной Армии, и потребовал у него документы. ЦУПА отказался предъявить документы, после чего КАЛЕМЕНОВ выстрелом из пистолета убил его.

КАЛЕМЕНОВ привлекается к ответственности.

Отделом Контрразведки «СМЕРШ» 10 гв. мехдивизии вскрыта бандитская группа из военнослужащих 689 гаубичного артполка рядовых: РЫЖКИНА Николая Васильевича, 1924 года рождения, беспартийного,

МАРТЬЯНОВА Николая Васильевича, 1920 года рождения, члена ВКП/б/, ЕМЕЛЯНОВА Георгия Алексеевича, 1921 года рождения, беспартийного, ЛИПАТНИКОВА Александра Михайловича, 1921 года рождения, беспартийного, ГНОЕВОГО Григория Григорьевича, 1924 года рождения, кандидата в члены ВКП/б/.

РЫЖКИН и МАРТЬЯНОВ с ведома заместителя командира полка по технической части капитана ВЕЦГАЙЛ и заместителя по строевой части майора ДУДНИКОВА продолжительное время занимались организованным грабежом местного населения.

ВЕЦГАЙЛ представлял им автомашину, на которой в ночное время выезжали из расположения части, грабили местных жителей, убивали скот, забирали имущество, грабили магазины, отбирали под силой оружия вещи у репатрированных советских граждан.

В начале октября 1945 года ДУДНИКОВ и ВЕЦГАЙЛ приказали ЕМЕЛЯНОВУ, МАРТЬЯНОВУ и РЫЖКИНУ достать мяса, которые, отъехав за город Ровно, ночью, под силой оружия забрали у местных жителей семь овец, десять кур и все это доставили в полк.

14 октября с. г. указанные военнослужащие привезли еще трех свиней, взятых у местного населения, одну из них передали ДУДНИКОВУ, вторую ВЕЙЦГАЙЛ, а третью продали за 3900 рублей.

20 октября с. г., будучи в гор. Брест, ВЕЦГАЙЛ дал автомашину ЕМЕЛЯНОВУ, РЫЖКИНУ, МАРТЬЯНОВУ и ВЕДЕРНИКОВУ и приказал достать ему к утру 2000 рублей денег. Выполняя это приказание, указанные бойцы, следуя по дороге в гор. Кобрин, ограбили советских граждан, возвращавшихся из-за границы и продали их вещи на 5800 рублей. Часть этих денег была передана ВЕЦГАЙЦЛ.

В тот же вечер они ограбили 7 человек репатриантов. Возвращаясь в гор. Ровно, указанные бойцы ограбили два дома, убили свинью, обезоружили неизвестного шофера, отобрали у него 400 рублей денег. Награбленное имущество и деньги привезли на квартиру ВЕЦГАЙЛ.

1 октября с. г. по заданию ВЕЦГАЙЛ, РЫЖКИН, МАРТЬЯНОВ, ВЕДЕРНИКОВ, ЕМЕЛЯНОВ и ЛИПАТНИКОВ в районе гор. Дубно под силой оружия ограбили ехавших польских граждан, а затем застрелили их. В то же время у местных жителей забрали пять свиней, которые доставили ВЕЦГАЙЛ, заместителю командира полка по политчасти – майору ЖИРНОВУ и командиру батареи ст. лейтенанту ШУШКАНОВУ.

6 ноября с. г. РЫЖКИН, ЕМЕЛЯНОВ, МАРТЬЯНОВ, ЛИПАТНИКОВ и ГНОЕВОЙ арестованы.

18 ноября 1945 года начальник ВТС 416 СП 112 СД – капитан ШУБИН, будучи пьяным, зашел на квартиру к гражданке БЛЮНК, проживающей на ст. Малеинск и предложил ей вступить с ним в

сожительство, но после того, как она отказалась, он схватил ее ребенка и ударил его об пол, а затем пытался его застрелить. БЛЮНК воспрепятствовала этому, тогда ШУБИН ударил пистолетом ребенка по голове и, применив физическую силу, изнасиловал БЛЮНК.

В ночь с 1 на 2 ноября с. г. пом. нач. артснабжения 121 ГСД гв. ст. лейтенант БАЛАБАНОВ Николай Степанович, 1916 года рождения, уроженец Ворошиловградской области, украинец, образование 10 классов, будучи в нетрезвом виде, ворвался в гражданскую больницу села Белокоровичи и пытался изнасиловать тяжело больную после родов гражданку ОМЕЛЬЧЕНКО, работниками больницы был выдворен. Спустил один час, БАЛАБАНОВ вторично пришел в больницу, сломал двое дверей, избил фельдшера САЙ.

Расследование ведет Военный Прокурор 27 корпуса.

В ночь на 31 октября с. г. военнослужащие 112 СД – мл. сержант КОЛОМИЕЦ, СМЕЛОВ, ПАРШИН и рядовой ИВИТКО на пароконной подводе выехали в село Константиновку Сарненского района, где занялись мародерством и когда местные жители пытались задержать их, они начали кричать, мы бандеровцы, и, бросив противотанковую гранату, скрылись.

Следствие ведет Военный Прокурор 24 СК.

Военнослужащие 339 артбригады 73 СК КОПЫЛОВ Н.Г., 1924 года рождения, русский, беспартийный, ЗАХАРОВ С.Т., 1922 года рождения, русский, беспартийный, ДЕМИН Н.М., 1925 года рождения, русский, член ВКП/б/, ЖУКОВ В.А., 1912 года рождения, русский, член ВКП/б/, систематически занимались хищением военного имущества по месту своей службы.

В ночь с 7 на 8 ноября с. г. указанная группа военнослужащих ограбила склад 339 артбригады и вместе с имуществом похитили 2 пистолета «ТТ», 2 револьвера системы «НАГАН», 1 парабеллум и 85 штук нагановских патронов. КОПЫТОВ, ЗАХАРОВ, ДЕМИН и ЖУКОВ арестованы.

2 ноября с. г. рядовой 793 стр. полка 213 стр. дивизии БАТАЕВ, 1919 года рождения, будучи пьяным, в селе Говлеки Каменка-Бугского района под силой оружия изнасиловал 50-и летнюю гражданку ЕРЕНКО.

Расследование ведет Военная Прокуратура 111 СД.

25 ноября с. г. в коридоре казармы 1 стрелкового батальона 463 СН 118 СД была обнаружена на стене написанная от руки контр-революционная листовка: «Солдаты, вас заедают вши, бей начальство, пусть дадут условия. Геть вши! Геть голодающих!»

28 ноября с. г. на имя начальника штаба 463 СН поступило анонимное письмо угрожающего характера, в котором выражены требования улучшить питание и бытовые условия красноармейцев.

Установлено, что автором к-р листовки и анонимного письма являются воспитанник музыкального взвода 463 СН 118 СД – ПШЕГОРНИЦКИЙ Николай Васильевич, 1929 года рождения, который писал под диктовку кларнетиста музвзвода 463 СН 118 СД красноармейца БАРБАЛАК Федора Савельевича, 1925 года рождения, с начала войны и до апреля 1944 года проживающего на оккупированной территории.

ПШЕГОРНИЦКИЙ и БАРБАЛАК нами арестованы, ведется следствие.

Военнослужащие 463 СН 113 СД в количестве 14 человек, вооруженные автоматами и винтовками, под командованием лейтенанта БАБЕШКО и старшины ПРУДНИКОВА, находясь в селе Четверня, Киверецкого района, Волынской области на сенозаготовках 5 ноября с. г., получив от начальства истребительной группы села данные о том, что на село движется банда УПА, никаких мер сопротивления не приняли.

Когда банда вошла в село, БАБЕШКО и ПРУДНИКОВ сдались бандитам, сдали им 12 человек бойцов, три автомата и четыре карабина.

После соответствующей обработки в националистическом духе, бандиты всех освободили, выдав БАБЕШКО и ПРУДНИКОВУ к-р националистические листовки.

16 ноября 1945 года военнослужащие 103 БАО 76 РАБ – ефрейтор КРАВЧУК, украинец, уроженец Житомирской области и рядовые ПОПОВ, уроженец Одесской области, по национальности молдованин, ДЮКОВ, уроженец Московской области, русский, находясь в селе Мосты Комарновского района по охране заготовленного батальоном сена, подверглись нападению бандитов и, не оказав последним сопротивление, сдали 1 пулемет ДП, 2 винтовки, 1 карабин, 2 шинели, 2 плащпалатки, 1 пару сапог.

Проводится расследование для привлечения виновных к ответственности.

9 ноября 1945 года рядовой 477 артбригады 50 СД СЕННИКОВ Алексей Николаевич, 1915 года рождения, беспартийный, будучи пьяным, зашел в казарму, взял автомат «ППШ» и ушел с ним. 10 ноября с. г. СЕННИКОВ возвратился в часть без автомата.

Расследование по данному факту проводит Военная прокуратура дивизии.

20 ноября 1945 года с гауптвахты 36 гв. мехполка, 10 гв. мехдивизии совершил побег и дезертировал из части рядовой ЮШКО

Александр Петрович, 1911 года рождения, уроженец и житель Ростовской области, Акменовского района, села Синбек, беспартийный, украинец, в Красной Армии с мая 1944 года.

За воровство вещей у военнослужащих командованием части ЮШКО был арестован и посажен на гауптвахту. 19 ноября в 16 час ЮШКО вместе с выводным гауптвахты красноармейцем СУБАЧ Павлом Абрамовичем направился в гор. Ровно, откуда принес литр водки и распил на гауптвахте с арестованными: ГЛУЩЕНКО, лейтенантом ЗАХАРОВЫМ и вновь заступившим на дежурство выводным ХАБАРОВЫМ Иваном. Затем ЮШКО вместе с указанными арестованными и выводным ХАБАРОВЫМ отправились в город, где также купили водки и ее распили. По дороге на гауптвахту, ЮШКО пытался отобрать автомат у ХАБАРОВА, но арестованный ГЛУЩЕНКО забрал его себе и, придя на гауптвахту, отдал часовому. Утром 20 ноября с. г. ЮШКО на гауптвахте не оказалось.

НАЧАЛЬНИК УПРАВЛЕНИЯ КОНТРРАЗВЕДКИ «СМЕРШ»
ЛЬВОВСКОГО ВОЕННОГО ОКРУГА
ГЕНЕРАЛ-МАЙОР

/ПОПЕРЕКА/

«5» декабря 1945 года
№ 16092

*Галузевий державний архів Служби безпеки України,
ф. 71, оп. 4, спр. 8, арк. 162–165зв.*

Стаття надійшла до редакції 17.02.2020 р.